

«Ο ανήλικος κατά το αστικό δίκαιο (δικαιώματα και υποχρεώσεις) σε αντίθεση με το ποινικό δίκαιο»

Ερευνητική εργασία των φοιτητριών:

Κατσαφάρου Ιωάννα-Μαρία, Μπούμπαρη Ευαγγελία, Σταματοπούλου Παναγιώτα

Συντονιστές: Μπιτζανάκη Χριστίνα, Σηφάκης Άρης, Ονοφρέι Ευγένιος

Ημερομηνία ολοκλήρωσης εργασίας: 20/02/2022

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή.....σελ.2
2. Ο ανήλικος στο αστικό δίκαιο (δικαιώματα και υποχρεώσεις).....σελ.3
3. Ποινική ευθύνη του ανηλίκου.....σελ.5
4. Επίλογος.....σελ.8
5. Βιβλιογραφία.....σελ.9

1. Εισαγωγή

Είναι ευρέως γνωστό πως κάθε άνθρωπος, από τη στιγμή που γεννιέται ζωντανός βάσει του άρθρου 35 ΑΚ, είναι υποκείμενο δικαίου, είναι δηλαδή υποκείμενο τόσο δικαιωμάτων όσο και υποχρεώσεων (ΑΚ 34). Ωστόσο, οι ανήλικοι απολαμβάνουν μεγαλύτερης προστασίας στο ελληνικό – όπως άλλωστε και σε κάθε εκδημοκρατισμένο – δικαιοσύστημα σε σύγκριση με τους ενήλικους λόγω του νεαρού της ηλικίας τους. Αυτό επιβεβαιώνεται και από την εισαγωγική διάταξη της Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Παιδιού όπου αναφέρεται πως «*το παιδί, λόγω της φυσικής και διανοητικής του ανωριμότητας, χρειάζεται ειδική προστασία και μέριμνα, συμπεριλαμβανομένης και της νομικής προστασίας τόσο πριν όσο και μετά τη γέννησή του*».

Ρητός ορισμός της ανηλικότητας υπάρχει σε υπερεθνικό επίπεδο και συγκεκριμένο στο άρθρο 1 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού όπου «*θεωρείται παιδί κάθε ανθρώπινο ον μικρότερο των δεκαοκτώ ετών, εκτός εάν επέρχεται η ενηλικίωση νωρίτερα με βάση την εθνική νομοθεσία*», ενώ σε εθνικό επίπεδο προκύπτει εξ αντιδιαστολής από το άρθρο 127 του Αστικού Κώδικα. Ειδικότερα, σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο «*όποιος έχει συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας του (ενήλικος) είναι ικανός για κάθε δικαιοπραξία*». Άρα, ως ανήλικος θεωρείται και στη δική μας έννομη τάξη εκείνος που δεν έχει συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας του. Αξίζει να σημειωθεί πως η ανηλικότητα είναι και συνταγματικώς προστατευόμενο έννομο αγαθό βάσει του άρθρου 21 παρ.1 και 3 του Συντάγματος, όπου ορίζεται αφενός πως το Κράτος οφείλει να προστατεύει την παιδική ηλικία, αφετέρου δε το ίδιο πρέπει να μεριμνά και να παίρνει ειδικά μέτρα για την προστασία της νεότητας. Για τον λόγο αυτό εξάλλου, τα δικαιώματα και οι

υποχρεώσεις τους ρυθμίζονται με ειδικότερες διατάξεις τόσο στον Αστικό όσο και τον Ποινικό Κώδικα.

Όσον αφορά στο πεδίο του Αστικού Δικαίου, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του ανηλικού ρυθμίζονται στο Κεφάλαιο των Γενικών Αρχών του ΑΚ (άρθρα 127 επ.) όπου προβλέπεται σταδιακή αύξηση της δικαιοπρακτικής ικανότητας ενός ανηλικού, αναλόγως την ηλικία του. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, η αστική του ευθύνη είναι σημαντικά μειωμένη έως ανύπαρκτη, δηλαδή φαίνεται ως επί το πλείστον να απολαμβάνει δικαιώματα και όχι να αναλαμβάνει υποχρεώσεις, τις οποίες κατά βάση εκπληρώνουν οι γονείς του ανηλικού ως ασκούντες τη γονική του μέριμνα. Το γεγονός αυτό ανταποκρίνεται άλλωστε και στις επιταγές όλων των εθνικών και υπερεθνικών κειμένων, όπως ήδη αναλύθηκε παραπάνω. Από την άλλη πλευρά, στο πεδίο του Ποινικού Δικαίου, υπάρχει διακριτός κλάδος που ονομάζεται «Ποινικό Δίκαιο Ανηλίκων» και βάσει αυτού οι ανήλικοι αντιμετωπίζονται ως άνθρωποι με αυτοτελή προσωπικότητα και με ξεχωριστές ανάγκες ως προς τον τρόπο μεταχείρισής τους σε περίπτωση τέλεσης κάποιας αξιόποινης πράξης σε σύγκριση με κάποιον ενήλικο κατηγορούμενο ή εγκληματία. Στο πλαίσιο αυτό υπάρχουν μεν κυρώσεις, αλλά στοχεύουν στην όσο το δυνατόν ηπιότερη παρέμβαση στη μεταχείριση του ανηλικού με ταυτόχρονη έμφαση στη βελτίωση και διαπαιδαγώγησή του.

Από τα παραπάνω προκύπτει πως σε ευρύτερο πλαίσιο ο ανήλικος τυγχάνει ευμενέστερης μεταχείρισης σε σύγκριση με τον μέσο κοινωνό ενήλικο, όμως αναλόγως τον κλάδο του δικαίου στον οποίο συμμετέχει, εν προκειμένω του αστικού και του ποινικού, ο πρώτος τελικά έχει διαφορετικά δικαιώματα και υποχρεώσεις. Παρακάτω, λοιπόν, θα επιχειρηθεί μια παρουσίαση αυτών των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων στον αστικό και τον ποινικό τομέα, ενώ στο τέλος θα εξαχθεί μια συγκριτική επισκόπηση της θέσης του ανηλικού στους τομείς αυτούς.

2. Ο ανήλικος στο αστικό δίκαιο (δικαιώματα και υποχρεώσεις)

Με αφετηρία το άρθρο 127 ΑΚ και ερμηνεύοντάς το κατ' αντιδιαστολή, καταλήγει κανείς αρχικά ότι ανήλικος στο αστικό δίκαιο θεωρείται εκείνος που δεν έχει συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας του. Ωστόσο, υπάρχει μια κατηγοριοποίηση μεταξύ των ανηλικών, σε εκείνους που δεν έχουν συμπληρώσει το δέκατο έτος της ηλικίας τους, σε εκείνους που είναι μεταξύ δέκα και δεκατεσσάρων ετών, σε εκείνους που έχουν συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο έτος της ηλικίας τους και στους έγγαμους ανηλικούς. Αναλυτικότερα, τα άτομα που είναι κάτω των δέκα ετών κατά το άρθρο 128 ΑΚ και 130 ΑΚ είναι ανίκανα για δικαιοπραξία, το οποίο σημαίνει ότι οποιαδήποτε δικαιοπραξία και αν συνάψουν εκείνη είναι άκυρη. Αντιθέτως, οι ανήλικοι που έχουν συμπληρώσει το δέκατο έτος της ηλικίας τους είναι

περιορισμένα ικανοί κατά το άρθρο 129 ΑΚ, που σημαίνει ότι μπορούν να συνάπτουν δικαιοπραξίες μόνο όταν το ορίζει ο νόμος.

Αναλυτικότερα, στα άρθρα 134-137 ΑΚ αναφέρονται κάποιες συγκεκριμένες εξαιρέσεις ως προς τους ανηλίκους και ως προς τα δικαιώματα που τους παραχωρεί ο νόμος. Συγκεκριμένα, κατ' άρθρο 134 ΑΚ «Ο ανήλικος που έχει συμπληρώσει το δέκατο έτος είναι ικανός για δικαιοπραξία, από την οποία αποκτά απλώς και μόνο έννομο όφελος». Αυτό σημαίνει ότι η δικαιοπραξία πρέπει είτε να του προσπορίζει κάποιο έννομο όφελος είτε να τον απαλλάσσει από κάποια υποχρέωση, σε κάθε περίπτωση όμως θα πρέπει να βελτιώνει τη θέση του και όχι να την επιβαρύνει. Κατά το 135 ΑΚ: «Ο ανήλικος που έχει συμπληρώσει το δέκατο τέταρτο έτος μπορεί να διαθέτει ελεύθερα κάθε τι που κερδίζει από την προσωπική του εργασία ή που του δόθηκε για να το χρησιμοποιήσει ή για να το διαθέτει ελεύθερα ». Απαραίτητη προϋπόθεση για να εφαρμοστεί η παραπάνω διάταξη είναι να προέρχονται όλα όσα διαθέτει αυστηρά είτε από την προσωπική του εργασία, είτε να του έχουν δοθεί προς ελεύθερη χρήση. Σύμφωνα με το 136 ΑΚ: «Ο ανήλικος που συμπλήρωσε το δέκατο πέμπτο έτος μπορεί, με τη γενική συναίνεση των προσώπων που ασκούν την επιμέλειά του, να συνάψει σύμβαση εργασίας ως εργαζόμενος. Αν δεν δίνεται η συναίνεση, αποφασίζει το δικαστήριο ύστερα από αίτηση του ανηλίκου». Επομένως, παρ' ότι από τη μία πλευρά ξεκινά να αποκτά κάποια δικαιώματα στην ηλικία αυτή, σπουδαίο ρόλο διαδραματίζει η συναίνεση των ατόμων που ασκούν την επιμέλειά του, καθώς εκείνοι αναλαμβάνουν την τυχόν προκληθείσα ευθύνη του ίδιου. Και τέλος στο άρθρο 137 ΑΚ: «Ο έγγαμος ανήλικος μπορεί να επιχειρεί μόνος του κάθε δικαιοπραξία απαραίτητη για να συντηρεί ή να βελτιώνει την περιουσία του ή για να αντιμετωπίζει τις ανάγκες της προσωπικής του συντήρησης και εκπαίδευσης, καθώς και τις τρέχουσες ανάγκες της οικογένειάς του. Μπορεί επίσης: 1. να εκμισθώνει μόνος τα ακίνητά του, αστικά ή αγροτικά, το πολύ για μία εξαετία· 2. να εισπράττει μόνος του εισοδήματα από την περιουσία του· 3. να διεξάγει μόνος του κάθε δίκη σχετική με τις παραπάνω δικαιοπραξίες». Εδώ, χρήσιμο είναι να αναφερθεί ότι κατά το άρθρο 1351 ΑΚ οι ανήλικοι δεν μπορούν να συνάψουν γάμο και εάν συνάψουν εκείνος είναι άκυρος. Εξαιρέση στον παραπάνω κανόνα εισάγει το άρθρο 1372 ΑΚ: « Η ακυρότητα του γάμου αίρεται: 1. αν, στην περίπτωση της πρώτης παραγράφου του άρθρου 1350, ακολουθήσει ελεύθερη και πλήρης συμφωνία των συζύγων· 2. αν, στην περίπτωση της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 1350, δοθεί εκ των υστέρων άδεια του δικαστηρίου ή ο σύζυγος, αφού συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας του, αναγνωρίσει το γάμο· 3. αν, στην περίπτωση του άρθρου 1351, ο σύζυγος, αφού γίνει ικανός για δικαιοπραξία, αναγνωρίσει το γάμο· 4. αν, στην περίπτωση του άρθρου 1352, ο δικαστικός συμπαραστάτης, το δικαστήριο ή ο ίδιος ο σύζυγος, αφού γίνει ικανός, εγκρίνει το γάμο ».

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η αναφορά του ανηλίκου στο πλαίσιο των αδικοπραξιών. Ειδικότερα, ο ανήλικος που δεν έχει συμπληρώσει τα δέκα έτη θεωρείται ακαταλόγιστος κατά το άρθρο 916 ΑΚ: « Όποιος δεν έχει

συμπληρώσει το δέκατο έτος της ηλικίας του δεν ευθύνεται για τη ζημία που προξένησε». Εκείνος, από την άλλη που έχει συμπληρώσει τα δέκα έτη αλλά όχι τα δεκατέσσερα ευθύνεται κανονικά για τη ζημία που προξένησε εάν έχει ενεργήσει φυσικά με απόλυτη διάκριση, δηλαδή με την απαραίτητη συνείδηση του άδικου χαρακτήρα της πράξης του, κατά το 917 ΑΚ: « Όποιος έχει συμπληρώσει το δέκατο, όχι όμως το δέκατο τέταρτο έτος της ηλικίας του ευθύνεται για τη ζημία που προξένησε, εκτός αν ενέργησε χωρίς διάκριση. Το ίδιο ισχύει και για τους κωφαλάλους». Ωστόσο, κατά το άρθρο 918 ΑΚ: «Αυτός που προξένησε τη ζημία, εφόσον κατά τις διατάξεις των άρθρων 915 έως 917 δεν έχει ευθύνη, μπορεί να καταδικαστεί από το δικαστήριο, ύστερα από εκτίμηση της κατάστασης των μερών, σε εύλογη αποζημίωση, αν η ζημία δεν μπορεί να καλυφθεί από αλλού». Έτσι, σε περίπτωση που δεν μπορεί να καλυφθεί από αλλού η ζημία, ο ανήλικος υποχρεούται να καταβάλλει στον ζημιωθέντα αποζημίωση, όπως ακριβώς θα κατέβαλλε ένας ενήλικος με την διαφορά όμως ότι η αποζημίωση που θα του επιδικαστεί θα είναι εύλογη.

Σημαντική μνεία χρειάζεται να γίνει και στον ανήλικο στα πλαίσια του οικογενειακού δικαίου και η αντιμετώπιση αυτού ως ανήλικο τέκνο. Παρακάτω θα παρατεθούν κάποια από τα άρθρα που υποδεικνύουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις ενός ανήλικου τέκνου. Πιο συγκεκριμένα, στο άρθρο 1486 ΑΚ κατοχυρώνεται το δικαίωμα διατροφής που έχει το ανήλικο τέκνο. Το μέτρο με βάση το οποίο υπολογίζεται η διατροφή κατοχυρώνεται στο άρθρο 1493 ΑΚ, όπου αναφέρει ότι για να καθοριστεί το ποσό της δικαιούμενης διατροφής αξιολογούνται κατ' αρχήν τα εισοδήματα των γονέων από οποιαδήποτε πηγή και στη συνέχεια προσδιορίζονται οι ανάγκες του τέκνου και οι συνθήκες της ζωής του.

Κλείνοντας, αξιοπρόσεκτη είναι και η θέση του ανηλίκου στο κληρονομικό δίκαιο. Στο άρθρο 1527 ΑΚ θίγεται το ζήτημα της επαγωγής κληρονομίας στο ανήλικο τέκνο: «Η κληρονομιά που επάγεται στο ανήλικο τέκνο θεωρείται ότι γίνεται αποδεκτή πάντοτε με το ευεργέτημα της απογραφής, και το τέκνο, με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 1912, δεν εκπίπτει από το ευεργέτημα αυτό. Τρίτοι, που έχουν έννομο συμφέρον, μπορούν να αξιώσουν από το γονέα ο οποίος έχει τη διοίκηση να συντάξει απογραφή μέσα σε τέσσερις μήνες το βραδύτερο». Έτσι, τα ανήλικα τέκνα αποδέχονται την κληρονομία πάντοτε με το ευεργέτημα της απογραφής, ευθύνονται δηλαδή μόνο έως το ενεργητικό της κληρονομίας, η οποία πρέπει να λάβει χώρα μέσα σε ένα έτος από την ενηλικίωσή τους. Σε περίπτωση αποποίησης της κληρονομίας, εκείνη θα πρέπει να διενεργηθεί από τους γονείς, οι οποίοι καλούνται να ακολουθήσουν τη νόμιμη διαδικασία.

3. Ποινική ευθύνη του ανηλίκου

Αποτελεί κοινό τόπο στην εποχή μας ότι οι ανήλικοι δεν είναι «μικρογραφίες ενηλίκων» αλλά άνθρωποι με ξεχωριστή αναπτυσσόμενη

προσωπικότητα και με ιδιαίτερες ανάγκες, κυρίως ως προς τον τρόπο διαπαιδαγώγησης αλλά και ως προς τον τρόπο μεταχείρισής τους, όταν τελούν αξιόποινες πράξεις. Αντιμετωπίζονται για το λόγο αυτό με ένα ξεχωριστό δίκαιο και όχι με βάση τις γενικές ρυθμίσεις που ισχύουν για τους ενήλικες εγκληματίες. Αυτό είναι το Ποινικό Δίκαιο Ανηλίκων και έχει πλέον αποκτήσει τις δικές του αρχές, σκοπούς και χαρακτήρα. Ο στόχος πλέον είναι η σωστή ανάπτυξη της προσωπικότητας του ανηλίκου και η παροχή σε αυτόν μιας δεύτερης ευκαιρίας, αποτρέποντας τον από την τέλεση άλλων εγκλημάτων στο μέλλον.

Οι στόχοι αυτοί υλοποιούνται με την υιοθέτηση κατά βάση αναμορφωτικών ή θεραπευτικών μέτρων για την αντιμετώπιση των ανήλικων παραβατών, ενώ κατ' εξαίρεση προβλέπεται η δυνατότητα επιβολής της ποινής του ποινικού σωφρονισμού (άρθρα 121 παρ.2, 126 παρ.3 ΠΚ) ή του περιορισμού σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων (άρθρα 18, 51 παρ. 1 ,54, 127 ΠΚ) .

Κατ' αρχάς σύμφωνα με τον Ποινικό μας Κώδικα, με τον όρο ανήλικοι νοούνται αυτοί που, κατά τον χρόνο τέλεσης της πράξης, έχουν ηλικία μεταξύ δωδέκατου και δέκατου όγδοου έτους της ηλικίας τους συμπληρωμένου (αρ.121ΠΚ). Οι ανήλικοι κάτω του δωδέκατου έτους θεωρούνται ποινικά αδιάφοροι και γι' αυτό δεν δικαιολογείται η επιβολή ποινής από το δικαστήριο.

Στο άρθρο 126 του ΠΚ καθορίζεται το περιεχόμενο της ειδικής μεταχείρισης των ανηλίκων, το οποίο ο νομοθέτης έχει κατηγοριοποιήσει σε δύο ηλικιακές ομάδες. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, η αξιόποινη πράξη που έχει τελεστεί από ανήλικο δώδεκα έως δεκαπέντε ετών δεν του καταλογίζεται, ανεξάρτητα από τη βαρύτητα αυτής. Η δικαστική απόφαση που εκδίδεται για τους δράστες σε αυτές τις περιπτώσεις είναι πάντοτε αθωωτική, αφού εκλείπει το αναγκαίο στοιχείο του καταλογισμού για την κατάφαση της ενοχής τους. Μπορούν, όμως, να επιβληθούν τα αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα που προβλέπονται στα άρθρα 122 και 123 του ΠΚ. Τα αναμορφωτικά μέτρα στα οποία υποβάλλονται οι ανήλικοι παραβάτες κατά το άρθρο 122 ΠΚ είναι τα παρακάτω: α) η επίπληξη του ανηλίκου, β) η ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου στους γονείς ή στους επιτρόπους του, γ) η ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια, δ) η ανάθεση της επιμέλειας του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρείες ή σε ιδρύματα ανηλίκων ή σε επιμελητές ανηλίκων, ε) η συνδιαλλαγή μεταξύ ανηλίκου δράστη και θύματος για έκφραση συγγνώμης και εν γένει για εξώδικη διευθέτηση των συνεπειών της πράξης, στ) η αποζημίωση του θύματος ή η κατ' άλλον τρόπο άρση ή μείωση των συνεπειών της πράξης από τον ανήλικο, ζ) η παροχή κοινωφελούς εργασίας από τον ανήλικο, η) η παρακολούθηση από τον ανήλικο κοινωνικών και ψυχολογικών προγραμμάτων σε κρατικούς, δημοτικούς, κοινοτικούς ή ιδιωτικούς φορείς, θ) η φοίτηση του ανηλίκου σε σχολές επαγγελματικής ή άλλης εκπαίδευσης ή κατάρτισης, ι) η παρακολούθηση από τον ανήλικο ειδικών προγραμμάτων κυκλοφοριακής αγωγής, ια) η ανάθεση της εντατικής επιμέλειας και επιτήρησης του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρείες ή σε επιμελητές ανηλίκων και ιβ) η τοποθέτηση του ανηλίκου σε κατάλληλο κρατικό, δημοτικό,

κοινοτικό ή ιδιωτικό ίδρυμα αγωγής. Τα παραπάνω αποτελούν τα κύρια αναμορφωτικά μέτρα, ενώ, όπως ορίζεται και στο άρθρο 122 παρ.2 ΠΚ, το δικαστήριο ή ο εισαγγελέας μπορούν να επιβάλλουν και πρόσθετα μέτρα, και ειδικότερα, επιπλέον υποχρεώσεις που αφορούν τον τρόπο ζωής του ανηλίκου ή τη διαπαιδαγώγηση του.

Τα θεραπευτικά μέτρα που διατάσσει το Δικαστήριο, εφόσον η κατάσταση του ανηλίκου απαιτεί ιδιαίτερη μεταχείριση, ιδίως αν αυτός πάσχει από ψυχική διαταραχή ή από οργανική νόσο ή βρίσκεται σε κατάσταση που του δημιουργεί σοβαρή σωματική δυσλειτουργία ή του έχει γίνει έξη η χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών, οινοπνευματωδών ποτών ή ναρκωτικών ουσιών και δεν μπορεί να την αποβάλει με τις δικές του δυνάμεις ή εμφανίζει ουσιώδη καθυστέρηση στην πνευματική και ηθική του ανάπτυξη, όπως προβλέπονται στο άρθρο 123 του ΠΚ είναι τα ακόλουθα: α) την ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου στους γονείς ή στους επιτρόπους ή στην ανάδοχη οικογένεια, β) την ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρίες ή σε επιμελητές ανηλίκων, γ) την παρακολούθηση συμβουλευτικού θεραπευτικού προγράμματος από τον ανήλικο και δ) την παραπομπή του ανηλίκου σε Θεραπευτικό ή άλλο κατάλληλο κατάστημα. Για τη διαταγή επιβολής θεραπευτικών μέτρων, απαιτείται να έχει προηγηθεί εξέταση του ανηλίκου από εξειδικευμένη ομάδα ιατρών, ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών που ανήκουν σε κρατικές υπηρεσίες ή νοσηλευτικά ιδρύματα.

Τόσο τα αναμορφωτικά όσο και τα θεραπευτικά μέτρα, υπάγονται στην αρχή της αναλογικότητας. Συνεπώς, το μέτρο που θα επιβληθεί στον ανήλικο θα πρέπει να βρίσκεται σε αναλογία με τη σημασία και τη βαρύτητα της πράξης του, αλλά και με την αναμενόμενη από αυτόν συμπεριφορά. Επίσης, τα σχετικά με την διάρκεια τους αναφέρονται στο άρθρο 125 του ΠΚ .

Οι ανήλικοι δράστες ηλικίας δεκαπέντε έως δεκαοκτώ ετών αποτελούν τη δεύτερη κατηγορία και, σε αντίθεση με την πρώτη, χαρακτηρίζονται ποινικά υπεύθυνοι για τις αξιόποινες πράξεις τους. Σ' αυτή την ηλικιακή ομάδα επιβάλλονται κατ' αρχήν αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα, όμως σύμφωνα με το άρθρο 126 περ.2 ΠΚ σε αυτούς μπορεί να επιβληθεί και περιορισμός σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων. Ο ποινικός σωφρονισμός τους κρίνεται αναγκαίος όταν συντρέχουν σωρευτικά οι εξής προϋποθέσεις, οι οποίες καθορίζονται ειδικότερα στο άρθρο 127 του ΠΚ. Συγκεκριμένα, πρώτη προϋπόθεση αποτελεί, όπως αναφέραμε, η συμπλήρωση του δέκατου πέμπτου έτους της ηλικίας, επιπλέον θα πρέπει η πράξη που τελέστηκε από τον ανήλικο δράστη να χαρακτηρίζεται ως κακούργημα αν είχε τελεστεί από ενήλικο και να εμπεριέχει στοιχεία βίας ή να στρέφεται κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας. Επιπλέον, η δικαστική απόφαση που επιβάλλει τον ανωτέρω περιορισμό θα πρέπει να διαθέτει ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία ως προς τους λόγους για τους οποίους η επιβολή των άλλων μέτρων δεν κρίνεται επαρκής στη συγκεκριμένη περίπτωση, ενόψει των ειδικών περιστάσεων τέλεσης της πράξης σε συνάρτηση με προσωπικότητά του ανηλίκου δράστη.

Όσον αφορά την χρονική διάρκεια κράτησης των ανήλικων παραβατών στο ειδικό κατάστημα κράτησης νέων ορίζεται ρητά στο άρθρο 54 ΠΚ ως ελάχιστη διάρκεια οι έξι μήνες και ως μέγιστη τα πέντε έτη. Αν η απειλούμενη ποινή είναι ισόβια κάθειρξη ή πρόσκαιρη μεγαλύτερη αυτής του προηγούμενου εδαφίου, η διάρκεια του περιορισμού σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων δεν υπερβαίνει τα δέκα έτη ούτε είναι μικρότερη από δύο . Στην απόφαση του δικαστηρίου, εξάλλου, ορίζεται επακριβώς ο χρόνος παραμονής του ανηλίκου στο κατάστημα αυτό (α.127 παρ.2).

Όπως έγινε αντιληπτό, ο ανήλικος αναλαμβάνει ο ίδιος την ευθύνη για τις παραβατικές του ενέργειες. Στο πεδίο της αντιμετώπισης της παραβατικής συμπεριφοράς των ανηλικών κυριαρχεί η τάση να αποφεύγεται, στο μέτρο του δυνατού, η επαφή του ανηλίκου με το σύστημα δικαιοσύνης και να αντιμετωπίζεται με ηπιότερες κυρώσεις από ό, τι οι ενήλικοι . Ο περιορισμός σε ειδικό κατάστημα νέων πρέπει να αποτελεί το έσχατο μέτρο, καθώς σκοπός είναι η διαπαιδαγώγηση και όχι η τιμωρία.

4. Επίλογος

Συμπερασματικά, λοιπόν, φαίνεται πως στην ελληνική έννομη τάξη ως ανήλικος θεωρείται το πρόσωπο εκείνο που δεν έχει συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας του. Ο ανήλικος απολαμβάνει μεγαλύτερης προστασίας και κατ' επέκταση αντιμετωπίζεται με ευνοϊκότερες διατάξεις ως προς την ευθύνη του στο πλαίσιο τόσο του αστικού όσο και του ποινικού δικαίου. Κατά τον τρόπο αυτό, άλλωστε, επιτυγχάνεται και η εναρμόνιση του ελληνικού δικαίου με εξαιρετικά σημαντικά υπερεθνικά κείμενα, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται και η Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Παιδιού. Σκοπός σε κάθε περίπτωση είναι η αποτελεσματική και ευρύτερη προστασία του ανηλίκου, η οποία οφείλεται στην ηλικία και κατ' επέκταση στην μικρότερη ωριμότητά που διαθέτει ως κοινωνός του δικαίου.

Ως προς την αντιμετώπιση του ανηλίκου στους δύο προαναφερθέντες κλάδους του δικαίου ανακύπτουν τόσο ομοιότητες όσο και διαφορές. Αρχικά, και στις δύο περιπτώσεις ως ανήλικος θεωρείται εκείνος που δεν έχει συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας του, ενώ είναι χαρακτηριστική η ύπαρξη διαβαθμίσεως αναφορικά με την ευθύνη του, αναλόγως της ηλικίας του. Με άλλα λόγια, τόσο στο αστικό όσο και στο ποινικό δίκαιο, όσο πιο κοντά φτάνει στην ενηλικίωση το πρόσωπο τόσο αυξάνεται και η ευθύνη του. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν και αρκετές διαφορές ως προς την αντιμετώπισή του. Κατά πρώτον, ως ανίκανος στο αστικό δίκαιο θεωρείται όποιος δεν έχει συμπληρώσει το 10^ο έτος της ηλικίας του, ενώ στο ποινικό δίκαιο αντίστοιχα όποιος δεν έχει συμπληρώσει το 12^ο έτος, οι πράξεις του θεωρούνται ποινικά αδιάφορες. Επιπλέον, ο ανήλικος στο πεδίο του αστικού δικαίου φαίνεται κατ' αρχήν να μην αναλαμβάνει υποχρεώσεις – οι οποίες υπεισέρχονται στους γονείς του παιδιού στο πλαίσιο της άσκησης της γονικής μέριμνας – ενώ στο

ποινικό δίκαιο ο ανήλικος αντιμετωπίζεται αυτοτελώς ως προσωπικότητα και αναλαμβάνει την ευθύνη σε περίπτωση τέλεσης κάποιας αξιόποινης πράξης.

Σε γενικές γραμμές μπορεί εύλογα να ειπωθεί πως έχει υπάρξει μέριμνα εκ μέρους του Έλληνα νομοθέτη, έτσι ώστε να επιτευχθεί η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη δυνατή προστασία της ανηλικότητας στο πλαίσιο της εθνικής μας έννομης τάξης.

Βιβλιογραφία

Γεωργιάδης Α., Εγχειρίδιο Ειδικού Ενοχικού Δικαίου, Π.Ν. Σάκκουλας, 2014.

Γεωργιάδης Α., Εγχειρίδιο Κληρονομικού Δικαίου, Π.Ν. Σάκκουλας, 2014.

Γεωργιάδης Α., Ενοχικό Δίκαιο – Γενικό μέρος, Π.Ν. Σάκκουλας, 2015.

Γεωργιάδης Α., Οικογενειακό Δίκαιο, Π.Ν. Σάκκουλας, 2017.

Κουράκης Ν., Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων, Αντ. Ν. Σάκκουλας, 2012.

Μπιτζιλέκης Ν., Συμεωνίδου -Καστανίδου Ε. , Καϊάφα -Γκμπάντι Μ, Δίκαιο των Ποινικών Κυρώσεων, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη , 2016.

Διαδικτυακές πηγές

<https://web.archive.org/web/20130926070812/http://www.un.org/cyberschoolbus/humanrights/resources/child.asp>

<https://www.refworld.org/cgi-bin/tehis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4bcbf83a2>